

“Armoede is veel meer dan een gebrek aan geld”

Het Nieuwsblad*,
Za. 05 Okt. 2019, Pagina 12

“Confronterend”, “neerbuigend”, “ongemakkelijk”. Sarah (38), Cindy (28) en Sheila (20) hebben veel woorden voor de nieuwe VTM-worp Steenrijk Straatarm, waarin een rijk en een arm gezin een weekend lang van leven ruilen. Alleen “herkenbaar” is er niet echt bij. De drie vrouwen weten wat armoede is, maar zien daar op het scherm weinig van terug. “Het blijft zó oppervlakkig. Wat is de boodschap? Dat arme mensen gewoon wat harder moeten werken?”

De aflevering is twintig minuten ver wanneer de monden een eerste keer openvallen. Het arme gezin is gearriveerd in hun kasteelhoeve-voor-een-weekend en telt de centen die het rijke gezin doorgaans op een weekend uitgeeft. Bij elk briefje dat uit de enveloppe komt, zakken de kinnen van de drie kijksters wat verder naar omlaag. Het totaal van 983 euro schokt. “Dat is meer dan mijn maanbudget”, zegt Sheila beteuterd. Ze studeert en komt rond met een leefloon van 800 euro. “Daar betaal ik mijn huur van, mijn vaste kosten, mijn eten. Alles.”

“Heel confronterend”, zeggen ook Sarah Lampen en Cindy Van Geldorp. Sarah is moeder van twee en jeugdwerker bij Betonne Jeugd, een Antwerpse vereniging voor jongeren die kwetsbaar zijn door armoede. Ze is ervaringsdeskundige, want ze leefde als tiener op straat en is dankzij de juiste hulp uit de armoede geklommen. Dat deed ook Cindy, die nu werkt bij Netwerk tegen Armoede. De drie vrouwen kijken op onze vraag naar het nieuwe programma Steenrijk Straatarm om na te gaan of het een realistisch beeld geeft van armoede. Het antwoord: niet echt, nee. En dat lijkt ook niet de bedoeling.

Tegenslag

Het begint met de kleine huurwoning van het arme gezin. “Die ziet er eigenlijk nog dik oké uit”, vinden de vrouwen. Of de krakkemikkige auto. “Ze hebben een auto. Dat is al veel.” En dan is er de soort armoede die in beeld wordt gebracht. Het gezin Pollet had het goed, tot een arbeidsongeval hen achterliet met een schuldenberg van 250.000 euro. “Dat is erg, armoede door een tegenslag”, zegt Sarah Lampen. “Maar het is nog iets anders dan structurele armoede. Als je geboren bent in armoede, van generatie op generatie, dan ben je een heel leven bezig met het weinige te behouden dat je hebt.”

Daarbij hoort een laag zelfbeeld, schaamte, een gevoel van schuld. Van uitsluiting.

Plaatsvervangende gêne

De gêne is groot als de arme mama op tv begint te huilen. Ze zit in het nagelsalon, en zegt de styliste dat ze graag een donker kleurtje ziet. “Toch beter iets fleurigs in de zomer”, zegt de styliste, en tijdens het fuchsia verven vertelt ze over de bedragen die haar klanten elke maand uitgeven aan nagels, wimpers, epilieren en kapsel. De mama breekt. En ook de drie kijksters krijgen het moeilijk. “Ik zou me zo vernederd voelen”, zegt Sheila. “Het staat ver van mijn leefwereld en het lijkt me ongemakkelijk om me te laten bedienen. Nu, ik zie er het nut ook niet van in.”

Het nut van de rest van het programma blijft ook een mysterie. De drie bekijken met enige ergernis hoe het rijke gezin sukkelt met iets minder luxe. De verspilling als de vader de afbakbroodjes zwart laat blakeren. Of hoe die man alle vuren van het fornuis opendraait. “Doe dat toch niet, de elektriciteit kan dat niet aan!” Hoe de rijke kinderen genieten van tijd doorbrengen met hun ouders. En hoe de arme kinderen genieten van de grote tuin. “Dat is wél herkenbaar”, zegt Sarah. “Mensen beseffen te weinig dat ruimte een luxe is. Kinderen in armoede krijgen vaak het etiket ADHD. Maar wat wil je als ze op school moeten stilzitten en thuis hun energie niet kwijt kunnen?”

Nog herkenbaar: als de moeder vertelt hoe beschaamd ze was toen ze de schooldirecteur van haar zoontjes tegenkwam bij de voedselbank. “Het gevoel dat je

faalt als ouder, is bij arme mensen enorm", zegt Cindy. "Veel mensen behandelen je ook zo. Waarom heb je dan een kind genomen, zeggen ze. Ik vraag me wel af of die jongens zich door dit programma nu niet nog méér uitgesloten gaan voelen."

Veel afhankelijk van geluk

Het pijnlijkste moment volgt op het einde. De rijke ouders vinden het waardevol dat hun kinderen leren dat ze moeten werken voor wat ze hebben. "Toen ik in armoede zat, voelde dat als een fulltime job", zegt Cindy. "Het is een verschrikkelijk cliché dat armoede alleen maar voorkomt bij mensen die niet werken", zegt ook Sarah. "Zijn al die arme mensen dan luijken die hun best niet hebben gedaan? Mensen die er nooit hebben ingezet beseffen niet hoeveel er afhankelijk is van geluk."

Een misvatting die Steenrijk Straatarm niet uit de wereld zal helpen. "Ik heb veel respect voor de manier waarop het arme gezin zijn verhaal doet", zegt Sarah. "De kloof tussen arm en rijk wordt duidelijk getoond. Maar armoede is meer dan een gebrek aan geld. Het gaat over een verschil in netwerk, in sociale vaardigheden, in onderwijs, in cultuur. Eén weekend wisselen, daarmee ervaar je dat niet. Het arme gezin mag terug naar de - miserie, het rijke naar het comfort."

Kim Clemens ■